

MANOLITO TEN UN SEGREDO

ELVIRA LINDO, *Manolito ten un segredo*. Tradución de X. A. Palacio, Santiago de Compostela: Obradoiro/Santillana, 2004, 123 páx. ISBN: 9788482245287.

O libro que temos diante representa unha nova tradución pertencente á serie que ten como protagonista o neno Manolito Catrollos (en castelán Manolito Gafotas).

A versión orixinal publicouna a editorial Alfaguara en Madrid en novembro de 2002. A 5ª edición, coa que traballamos, é de xuño de 2003 e ten tapas duras en cor verde e un texto en letra grande que abrangue 150 páxinas. Esta versión, cuxo título é *Manolito tiene un secreto*, foi escrita en castelán por Elvira Lindo, unha autora que traballaba na radio como locutora e guionista. Foi a partir dos seus guións radiofónicos como xurdiron os relatos literarios, que recrean os tópicos da idade infantil. Un deses relatos é o protagonizado por este curioso e espelido neno que dá nome a unha serie de libros, quen consegue trasladarnos a novos e maiores ó inesquecible mundo da infancia, preñado sempre de rutinas, xogos e anécdotas simpáticas.

A edición en galego realizouna Obradoiro/Santillana a partir da tradución de Antón Palacio. Presenta tapas brandas, cun formato e tamaño de letra máis reducido e sen incluír en páxina á parte os títulos dos bloques ou capítulos. Todo isto converte a publicación en galego nun libro de peto, moi manexable e de prezo accesible.

A obra é un pequeno volume con ilustracións de Emilio Urberuaga a unha ou dúas páxinas; son debuxos sinxelos, en branco e negro no texto en galego, que contribúen a axudarlles ós cativos a entender e seguir o fío do relato dun xeito máis doado. É indubidable que de as ilustracións seren en cor resultarían máis rechamantes e atraentes para os nenos, pero o libriño incrementaría o custo editorial e, xa que logo, o prezo final.

A estrutura que reflicte é a seguinte: en primeiro lugar unha dedicatoria da autora, asinada nesta ocasión polo neno protagonista, que se ve implicado nos feitos dende o primeiro momento, solapa a escritora e asume a función de presentador das súas propias vivencias; de seguido comeza o relato propiamente dito (pp. 11-125) organizado en once pequenos bloques a xeito de capítulos con cadanseu título; finalmente pecha un índice e unha mínima biografía da autora.

Esta nova aventura do pequeno Catrollos e dos seus amigos xira arredor da visita que fai ó colexio o alcalde de Madrid para ver a representación que os nenos escenifican do belén. Despois, contra o remate das vacacións de Nadal, Manolito recibe da súa nai unha sorpresa en forma de confidencia, que lle revela a próxima chegada dun novo irmán pequeno.

Lendo o libriño, o primeiro que chama a atención é o nome do seu protagonista, *Manolito*. Un podería pensar que a forma adecuada en galego sería *Manoliño*, mesmo *noliño*, mudando así o sufixo alleo polo patrimonial. Mais aquí entran en xogo certos factores e matizacións que crean vacilación sobre o axeitado de traducir ou non este tipo de nomes propios. Dunha banda, hai que ter en conta a orixe do protagonista e o lugar en que transcorren os feitos, un neno cuxas aventuras acontecen en Madrid. Doutra banda, o nome *Manolito* actúa case que a modo de “copyright” e arquetipo que dá título a unha serie de libros así identificados. Ninguén traduce nomes como Harry Potter, Shin-Chang, Capitán Trueno...; están cuñados e identificados tal cal, sen se veren desfigurados nin desvirtuados da esencia que lles transmitiron os seus creadores. Pódese argumentar que unha tradución contribuiría a nolos achegar, a facelos máis de noso, pero isto tamén mostra contraargumentos, pois non é nada infrecuente atoparmos nas vilas galegas nenos nomeados ó xeito castelán: Pepito, Sindito, Toñito, Esperancita...

O que acabamos de dicir podemos tamén aplicalo ó alcume Gafotas, aínda que neste caso xa está traducido ó longo do relato. Con todo, cómpre non esquecer que o nome máis acertado (Manolito Catrollos, Manoliño Catrollos, Noliño Catrollos...) sempre ha ser aquel que mellor acaia entre o público infantil e que máis estreita complicidade cree cos seus lectores.

Outra palabra que merece certo comentario é *sita* (señorita). No propio texto aparece en cursiva delatando a súa procedencia foránea. É un vocábulo que os nenos adoitan empregar para se referiren á súa mestra. Quizabes se podía optar por unha solución como *seño*, menos sospeitosa de castelanismos. Existe tamén *seña*, pero adoita aplicarse a persoas de máis idade.

A respecto do léxico empregado, tanto o orixinal coma a tradución utilizan un vocabulario sinxelo, de fácil lectura para o público ó que vai dirixida a obra. A tradución é bastante fiel á lingua de procedencia, sen se permitir licenzas que acaden excesiva enxebreza (interpolacións, usos de *el* interrogativo, certos e limitados dialectalismos, usos de “erguer” por “levantar”, de “mesmo” por “incluso”...). Así e todo, a lingua procura sempre solucións propias, acertadas e de noso: dativo de solidariedade (“haiche xente que...” , p. 81), algún dialectalismo para favorecer unha rima (“ó pobre neno Xesús dinos que lle levas tu, p. 86), fraseoloxía patrimonial específica (“saír a fume de carozo”, p. 97; “impórtanos bastante unha mincha” por “nos chupa bastante un pie”, p. 62; “púxonos a caldo”, p. 106) ou máis xeral (“tanto ten”; “facer coma quen”; “ruliño...”), comezo de interrogativas por “e logo”, etc. En definitiva, un bo galego, que non sempre se atopa nas distintas traducións que circulan polos

mercados editoriais, cunha lingua en moitos casos ortopédica, percibida como allea polo ritmo e pola estrutura da frase. Tamén debemos decatarnos das dificultades que calquera tradutor ten sempre para dar cunha lingua infantil galega enxebre, pois os nosos nenos están en exceso influídos polo castelán e afastados do galego tradicional.

Canto a ortografía e normativa, observamos que a tradución segue as Normas ortográficas e morfolóxicas do 2003, usando os signos de interrogación só ó final, a primeira forma do artigo, a acentuación do copretérito de subxuntivo (“quedásemos”), etc. Outras veces outórgase preferencia a unhas solucións sobre outras, por exemplo á contracción *ó* en vez de *ao*, á forma *risa* no canto de *ribo*, á acentuación dos pronomes e adverbios en interrogativas indirectas (“non sabe por qué o alcalde...” p. 73), ó emprego de artigo con posesivo seguido de nomes de parentesco (“a miña nai”, “o meu pai”, “á miña nai”, “ó meu pai”...), ó emprego da preposición *a* seguida de complemento directo con nomes animados: “eu non coñezo ós meus fillos”; “puiden recoñecer ó dono daqueles dentes”. Non falta tampouco algún erro gráfico: “peiteándome a cella esquerda *cos* seu dedo mollado” (p. 112).

Así pois, imos inserir esta obra na tradición da literatura infantil, que en galego comezou a aparecer alá contra os anos sesenta do século pasado e hoxe está a se consolidar dando magníficos froitos, tanto nas versións orixinais coma en traducións doutras linguas. Este feito pon en contacto o noso público infantil con aqueles temas e problemas exclusivos da súa realidade cotiá; todo isto ademais a través dunha lingua que os identifica como pobo e que os distingue como galegos.

Xosé Soto Andión
Universidade de Vigo

